

Világháború

lét tartani azok fölött, akik ott voltak, ahol a halált osztogatták . . . Hadd beszéljünk azokról a „komédiásokról”, akik minden sablonos gunyolódás ellenére a nagy vérzivatarban férfiak voltak, erős öklü és kemény szívű férfiak, hadd beszéljünk azokról, akik ifjuságuknak napsugaras éveit, férfikoruknak leszűrt komolyságát nemesen és bátran odaajándékozták Marsnak, akinek nyomában mindig ott lovagol hűbérese, a Mors . . . ! És végül hadd írjuk fel azoknak a nevét, akik Galicia meszes gödreiben, Doberdo haragos sziklái között, az orosz végtelen hőmezők alatt és szerte a világ négy táján alusszák a megszenvedett magyar hősök örök álmát . . . „Komédiások”-ról lesz szó, akiknek arcán masztix helyett a szenvedés ragasztott zilált szakállt és képükre nem a festék, hanem sok álmatlan és halálszagú éjszaka rajzolta a barázdákat . . . Magyar színészek nevei sorakoznak itt, akik közül nem egy ott a messzeségben, távol megszokott közönségétől játszott a tragédia haláljelenetét, amelyre ez egyszer taps nélkül zuhant le a „Vég” kurtinája.

(Thury Elemér.)

*

A világháború égésének előrevetett árnyéka a színházi világban is nagy nyugtalanságot idézett elő. Már a sarajevói gyilkosság után elrendelt országos gyász is több napi kényszerszünetet jelentett a legtöbb vidéki társulatnak, 1914 július havában pedig a társulatok nagy része nyári szünetet tartott. Teljes lett a bizonytalanság, mikor megtörtént a hadüzenet. Az igazgatók megijedtek, hogy a behívások erősen megtizedelik tagjaikat és hogy a közönség elmarad a színházból. A legtöbb igazgató élt a szerződésbontó háborús klauzulával és augusztus elején beszüntette előadásait. A fővárosban Beöthy László körlevéllel szüntette meg színházi üzemét. Az Opera és a Nemzeti Színház egyelőre ki sem nyitotta kapuit. Az Országos Színészegyesület felszólította tagjait, hogy előrelátással igyekezzenek elhelyezkedni a privát pályákon, a miért több színész beállt villamoskalauznak. Csak Erdélyi Miklós nagyváradi igazgató játszott tovább társulatával, őt kö-

vette Szendrey Mihály, Hódmezővásárhelyen. Mégis a legtöbb társulat beszüntette működését. A kaposvári színházból hadi-kórház lett. Dr. Janovics Jenő és Polgár Károly kivételével az összes többi igazgatók felbontották a tagjaikkal kötött szerződéseket. A társadalom, hatóságok és egyesek siettek a kenyér nélkül maradt színészek segítségére. Így a székesfehérvári városi tanács az igazgató kaucióját osztotta szét a szerződésnélkül maradt tagok közt, a New York-kávéház akkori tulajdonosai készséggel adakoztak és a szerződésnélküli színészek csoportokba állva a jobb kávéházakban és vendéglőkben tartottak alkalmi előadásokat. Aug. 18-tól a Király- és a Magyar Színház személyzete konzorcionális alapon bemutatta Pásztor Árpád „Ferenc József azt üzenete” c. alkalmi darabját, esténként két előadásban. A többi fővárosi és vidéki színház is megnyitotta kapuit előbb mérsékelt helyáraink mellett. Aug. 22-én nyílt a Medgyaszay Kabaré. Aug. 25-én a Vígszínház nyitott Heltai Jenő „Akik itthon maradtak” c. alkalmi darabjával. Aug. 30-án a vidéki színigazgatók elhatározták, hogy konzorcionális alapon folytatják a működést és így alapon lassanként valamennyi társulat megkezdte a játékot. Szept. 17-én a Kultuszminisztérium is felbontotta az állami színházak tagjaival kötött szerződéseket és az igazgatóságokat újabb redukált fizetések melletti szerződések megkötésére utasította. Így redukálta tagjainak fizetését a Vígszínház is. Ugy a fővárosban, mint a vidéken nagy részt hazafias, háborús alkalmi darabok igyekeztek a közönséget a színházba vonzani. Közben a színészek a hadijótékonyságot is szolgálják, az Operaház balettkara hósapkát köt, a színészek állandóan szerepelnek a hadijótékonyság javára tartott előadásokon és a hadi-kórházakban szórakoztatják a harctér első sebesültjeit. Dec. 16-án a Király- és a Magyar Színházban is megszűnik a konzorcium és redukált feltételekkel a régi szerződések lépnek érvénybe. 1915 jan. 10-ike körül a tömeges behívások folytán érezhetővé válik a vidéki színészetnél a férfinhiány, a mivel az itthonmaradt színészek részére u. n.